

FITXA IDENTIFICATIVA**Dades de l'Assignatura**

Codi	43126
Nom	Seminari. Bioarqueologia i transicions a la mediterrània occidental
Cicle	Màster
Crèdits ECTS	3.0
Curs acadèmic	2024 - 2025

Titulació/titulacions

Titulació	Centre	Curs	Període
2143 - M.U. en Arqueologia	Facultat de Geografia i Història	1	Segon quadrimestre

Matèries

Titulació	Matèria	Caràcter
2143 - M.U. en Arqueologia	4 - Introducció a l'activitat professional i investigadora en arqueologia	Optativa

Coordinació

Nom	Departament
GRAU ALMERO, ELENA	360 - Prehistòria, Arqueologia i Història Antiga
REAL MARGALEF, CRISTINA	360 - Prehistòria, Arqueologia i Història Antiga

RESUM

Aquesta assignatura forma part de la matèria *Introducció a l'activitat professional i investigadora en Arqueologia*. Li corresponen 3 crèdits ECTS. Té un cràcter optatiu. S'imparteix en el segon quadrimestre.

Pretén aprofundir en la Història ecològica de la humanitat basant-se en les restes biòtiques que són patrimoni cultural i biològic, indispensables per entendre els processos de canvi, tant el cultural, com el climàtic i el paisajistic. Aquests processos seran exposats i debatuts. Els objectius es poden resumir:

- Valoració de les restes biòtiques com a documents històrics.
- Coneixements de les teories basades en postulats ecològics per explicar els canvis culturals, climàtics, etc.
- Consultar i debatre la bibliografia especialitzada en aquests temes.
- Desenvolupar plantejaments crítics d'anàlisi i interpretació de dades.

Per a la consecució de dites objectives es combinarà classes teòriques i debats participatius. En primer lloc, el professor presentarà els temes a debat en les sessions presencials, informarà de la bibliografia

especialitzada i es marcaran els objectius a debatre. En segon lloc els estudiants leeran la bibliografia necessària i prepararessin el debat que es realitzés al final del seminari amb la participació de tots els inscrits.

CONEIXEMENTS PREVIS

Relació amb altres assignatures de la mateixa titulació

No heu especificat les restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

Altres tipus de requisits

No hi ha requisits previs excepte els establits per a accedir al Màster.

El seminari "Bioarqueología i transicions en el mediterrani occidental", com el seu títol indica, pretén donar una visió mediambiental de la història de la Humanitat. Per tant, els objectius generals són

A) - Presa de consciència de la importància de les restes biòtiques o documents mediambientals en les interpretacions de la Història.

B) - Analitzar i contrastar les teories que es recolzen en les restes biòtiques per explicar els canvis al llarg de la Història.

C) - Aprendre a debatre els aspectes mediambientals de la Història de la Humanitat i del Planeta.

D) – Comunicació oral i escrita adequada

I – Adquirir habilitats per argumentar amb criteris racionals i ètics.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. Seminari. Bioarqueologia i Transicions a la Mediterrània occidental

1. ¿Els canvis climàtics influeixen en els canvis culturals?.
2. La domesticació de les plantes i els animals.
3. La intensificació de la producció agropecuària.

2. Treball Tutoritzat

Treball realitzat per l'alumnat sota la supervisió d'un/a tutor/a i destinat a desenvolupar les habilitats de l'alumnat per enfrontar-se a una problemàtica investigadora.

El tema serà fixat de comú acord entre els i les estudiants i els i les tutors/es en funció de l'interès dels/les primers/es.

L'activitat implica un acostament a un tema arqueològic que es desenvoluparà a partir de fonts bibliogràfiques i / o empíriques.

L'activitat conclou amb l'elaboració d'una presentació Power Point de 15 minuts, que s'exposarà en sessió pública davant la resta de l'alumnat i professorat. Es podrà optar per altres formes de presentació

del treball.

VOLUM DE TREBALL

ACTIVITAT	Hores	% Presencial
Classes de teoria	15,00	100
Elaboració de treballs en grup	5,00	0
Elaboració de treballs individuals	15,00	0
Estudi i treball autònom	2,00	0
Preparació de classes de teoria	35,00	0
Preparació de classes pràctiques i de problemes	3,00	0
TOTAL	75,00	

METODOLOGIA DOCENT

A l'aula, el professor exposarà i explicarà aquells elements fonamentals que han de guiar a l'estudiant en l'estudi i comprensió del tema en qüestió, utilitzant els mitjans adequats per a això.

Presentació dels temes:

- En les sessions presencials els professors plantejaran les dades de les diferents teories o problemes a tractar.
- Es donaran les referències bibliogràfiques més significatives per a cada tema de debat.

Tutoria:

- La tutoria ajudarà als alumnes en les seves cerques per a la participació al debat.

Debat:

Cada estudiant o grup d'estudiants triarà participar activament, és a dir, preparant i dirigint i moderant un tema a debatre. En els altres dos temes participarà en les discussió però no serà necessari la presentació d'un treball per escrit.

Cada estudiant haurà de:

- 1.- Llegir els articles proposats pels professors o seleccionats pels propis estudiants per a cadascun dels temes tractats en el seminari.
- 2.- Realitzar un treball de síntesi, resultats i valoració personal del tema que triï.
- 3.- Presentació pública al debat presencial, o per videoconferència.

S'incorporaran les noves tecnologies per facilitar la informació a l'alumnat. La plataforma d'Aula Virtual tindrà com a missió afavorir el contacte dels alumnes amb l'assignatura fora de l'aula, així com facilitar el seu accés a informació seleccionada i d'utilitat per al seu treball no presencial. Podrà accedir-se des d'aquesta pàgina, tant a la informació bàsica sobre l'assignatura (objectius generals, programa, ...) com a divers material complementari.

Assistència a Tutories:

L'alumnat podrà assistir a les hores de tutories i atenció a estudiants que té programades cada professor, per realitzar consultes sobre qualsevol tema o aspecte relacionat amb l'assignatura, així com amb la realització dels diferents treballs. També es podrà comunicar amb el professor per mitjà del correu electrònic oficial de la universitat.

Els horaris d'atenció s'indicaran el primer dia de classe i es posaran a l'aula virtual.

AVALUACIÓ

L'avaluació de seminari es basarà:

- 1.- Assistència a classes i debats (10% de la nota).
- 2.- Presentació per escrit del treball a debat triat (60% de la nota), on es tindrà en compte:
 - a) Qualitat dels continguts.
 - b) Capacitat de síntesi.
 - c) Presentació oral i escrita.
 - b) Bibliografia utilitzada.
 - c) Aportacions personals de l'estudiant al tema de debat.
- 3.- Participació activa als debats (30% de la nota). On es valorarà:
 - a) Expressió oral i gràfica.
 - b) Capacitat d'argumentació i crítica
 - c) Respecte a les opinions diferents.

REFERÈNCIES

Bàsiques

- BADAL, E., CARRIÓN, Y., NTINOU, M., MOSKAL-DEL HOYO, M., VIDAL, P. 2016. Punto de encuentro: los bosques neolíticos en varias regiones de Europa. En: Del neolítico a l'edat del bronze en el Mediterrani occidental. Estudis en homenatge a Bernat Martí Oliver. Trabajos Varios 119: 268-285. Museu de Prehistòria de València.
- BADAL, E., CARRIÓN, Y., CHABAL, L., FIGUEIRAL, I., THIÉBAULT, S. 2017. Neolithic Human Societies and Woodlands in the North-Western Mediterranean Region: Wood and Charcoal Analysis. In O. García-Puchol, D. Salazar-García (eds.) Times of Neolithic Transition along the Western Mediterranean. Springer, 135-169.
- BUXÓ, R., PIQUÉ, R. 2018. Arqueobotánica: los usos de las plantas en la península Ibérica. Ariel.
- CARRIÓN, J.S. et al. 2012. Paleoflora y paleovegetación de la Península Ibérica e islas Baleares: Plioceno Cuaternario. Ministerio de Economía y Competitividad, Universidad de Murcia, Fundación Séneca.

- CLUTTON-BROCK, J. 1999. A natural history of domesticated mammals. Cambridge: Cambridge University Press.
- CUBAS, M. et al. 2020. Latitudinal gradient in dairy production with the introduction of farming in Atlantic Europe. *Nature Communications*. <https://doi.org/10.1038/s41467-020-15907-4>
- DAVIS, S. 1997. *La arqueología de los animales*. Ed. Bellaterra.
- FULLER, D.Q, ALLABY, R., STEVENS, C. 2015. (2010) Domestication as innovation: the entanglement of techniques, technology and chance in the domestication of cereal crops. *World Archaeology*, 42:1, 13-28. DOI: 10.1080/00438240903429680.
- FULLER, D.Q. 2007. Contrasting patterns in crop domestication and domestication rates: recent archaeobotanical insights from the Old World. *Ann Bot* 100:903924
- EVERSLED, R. P. et al., 2008. Earliest date for milk use in the Near East and Southeastern Europe linked to cattle herding. *Nature* 455: 528-531.
- GROOT, M., LENTJES, D., ZEILER, J. 2013. Barely surviving or more than enough?: The environmental archaeology of subsistence, specialisation and surplus food production. Sidestone Press.
- MORALES, J.; PÉREZ-JORDÁ, G.; PEÑA-CHOCARRO, L.; ZAPATA, L.; RUÍZ-ALONSO, M.; LÓPEZ-SÁEZ, J.A.; LINSTÄDTER, J. 2013. The origins of agriculture in North-West Africa: macrobotanical remains from Epipalaeolithic and Early Neolithic levels of Ifri Oudadane (Morocco). *Journal of Archaeological Science* 40: 2659-2669.
- PEÑA-CHOCARRO, L., PÉREZ JORDÁ, G. 2018. Los estudios carpológicos en la Península Ibérica: un estado de la cuestión. *Pyrenae*, 49 (1): 7-45.
- RUAS, M.P. (dir.) 2016. *Des Fruits d'ici et d'ailleurs: regards sur l'histoire de quelques fruits consommés en Europe*. Montreuil: Omniscience.
- SALQUE M. et al., 2012. Earliest evidence for cheese making in the sixth millennium BC in northern Europe. *Nature*. Doi: 10.1038/nature11698.
- VIGNES, J.-D. Y HELMER, D. 2007. Was milk a secondary product in the Old World Neolithisation process? Its role in the domestication of cattle, sheep and goats. *Anthropozoologica* 42 (2): 9-40.
- VIGNES, J.-D., HELMER, D. y PETERS, J (Eds), 2006. *The First Steps of Animal Domestication*. Oxbow Books.
- VAN ZEIST, W., WASYLIKOWA, K., BEHRE, K-E. (eds). 1991. *Progress in Old World Palaeoethnobotany. A retrospective view on the occasion of 20 years of the International Work Group for Palaeoethnobotany*. Balkema, 350 p. Rotterdam
- WEISS, E. KISLEV, M.E., HARTMANN, A. 2006. Autonomous cultivation before domestication. *Science*, 312: 1608-1610.

Complementàries

- CARRIÓN, Y. 2005. La vegetación mediterránea y la atlántica de la península Ibérica. Nuevas secuencias antracológicas. Trabajos Varios del S.I.P. Nº 104. 314p. Valencia
- CHABAL, L. 2001. Les Potiers, le bois et la forêt à; Salle;les d'Aude (I-IIIe s. ap. J.-C.) . In: Laubenheimer F. (Dir.), 20 ans de recherches à; Sallèles d'Aude : le Monde des potiers gallo-romains, Colloque 27-28 sept. 1996, Sallèles d'Aude, Presses Universitaires Franc-Comtoises, Série Amphores, Les Belles Lettres, pp. 93-110.
- MARTIN, L. 2014. Premiers paysans des Alpes: alimentation végétale et agriculture au Néolithique. Presses universitaires de Rennes: Presses universitaires François Rabelais de Tours.
- MARTÍNEZ VAREA, C.M. 2016. «Si bien buscas, encontrarás». Metodología para el análisis carpológico del Magdaleniense medio de la Cova de les Cendres (Teulada-Moraira, Alicante). *Pyrenae*, 47 (1): 73-93.
- NTINOU, M. BADAL, E., CARRIÓN, Y., MENÉNDEZ FUEYO, J.L., FERRER CARRIÓN, R., PINA MIRA, J. 2013. Wood use in a medieval village: the contribution of wood charcoal analysis to the history of land use during the 13th and 14th centuries A.D. at Pobla d'Ifach, Calp, Alicante, Spain. *Vegetation History and Archaeobotany*. 22: 115-128. DOI 10.1007/s00334-012-0349-z.
- PEÑA-CHOCARRO, L. 1999. Prehistoric agriculture in Southern Spain during the Neolithic and the Bronze Age: the application of ethnographic models. Oxford: Archaeopress
- PEÑA-CHOCARRO, L., PÉREZ JORDÀ, G., MORALES MATEOS, J., VERA RODRÍGUEZ, J.V. 2013. Y llegaron los agricultores: agricultura y recolección en el occidente del Mediterráneo. *Menga* 4: 15-35.
- ZAPATA, L., LÓPEZ-SÁEZ, J.A., RUIZ-ALONSO, M., LINSTÄDTER, J., PÉREZ-JORDÀ, G., MORALES, J., KEHL, M. y PEÑA-CHOCARRO, L. 2013. Holocene environmental change and human impact in NE Morocco: Palaeobotanical evidence from Ifri Oudadane. *The Holocene* 23.9 : 1286-1296
- ZEDER, M.A. 2011. The Origins of Agriculture in the Near East. *Current Anthropology*, 52: S221-S235.
- ZEDER, M.A., EMSSHWILLER, E., SMITH, B.D., BRADLEY, D., 2006. Domestication: the intersection of genetics and archaeology. *Trends in Genetics*, 22- 3: 139-155.